
Novitates Theriologicae

Pars 5 • 2005

Bulletin of the Ukrainian Theriological Society
Бюлетень Українського Теріологічного Товариства
<http://terioshkola.org.ua/ua/novitates.htm>

Ссавці відкритих просторів

Mammals of open areas

Матеріали
VIII Теріологічної школи
у заповіднику Провальський
степ

Proceedings
of the 8th Theriological School
in the Provalsky Steppe Reserve

Київ • Луганськ • 2005

УДК 599 (477)

Свавці відкритих просторів. За редакцією І. Загороднюка; Українське теріологічне товариство НАН України. — Київ, Луганськ, 2005. — 98 с. — (Серія: *Novitates Theriologicae*. Pars 5).

Mammals of Open Areas. Edited by I. Zagorodniuk; Ukrainian Theriological Society Kyiv, Luhansk, 2005. 98 pp. (Series: *Novitates Theriologicae*. Pars 5).

П'ятий випуск Бюлетеню «Теріологічні новини» (*Novitates Theriologicae*) присвячено матеріалам VIII Теріологічної школи-семінару, що проходила у травні 2001 р. на базі заповідника Провальський степ. У випуску вміщено базові документи школи — від програми та опису заповідника і його теріофауни до звітів окремих робочих груп, загального звіту, резолюції, ухвалених документів та списку учасників. Окремим великим розділом вміщено матеріали доповідей учасників семінару — 18 наукових публікацій різного жанру, від тез доповідей до статей. Загалом у цьому випуску бюлетеню вміщено 36 повідомлень, які згруповано у три основні розділи: 1) офіційні матеріали 8-ї Теріошколи, 2) матеріали доповідей на 8-й Теріошколі, 3) хроніка та інформація. У останньому розділі вміщено положення про три дослідницькі групи товариства — групу HELP, групу УЦОК та групу GLIS.

The fifth issue of the bulletin *Novitates Theriologicae* is devoted to the proceedings of the 8th Theriological School-Workshop, which was held in May 2001 in the Provalsky Steppe Reserve. The issue contains the main documents of the School such as the program, description of the reserve and its mammal fauna, reports of separate workgroups, general report, resolution, accepted documents, and the list of participants. A separate large chapter presents the proceedings of the conference including 18 scientific reports of several genre from abstracts of oral presentations to research articles. In total, the bulletin contains 36 contributions grouped into three chapters: 1) official materials of the 8th Theriological School, 2) proceedings of the 8th Theriological Scholl, and 3) chronicle and information. The last chapter also contains regulations on three research groups of the Theriological Society such as HELP, UCEBA, and GLIS.

редколегія випуску

Ігор Загороднюк (гол. ред., Київ), Андрій-Тарас Башта (Львів), Лена Годлевська (Київ), Олександр Киселюк (Яремче), Олександр Кондратенко (Луганськ), Ярослав Петрушенко (Київ), Василь Покин'череда (Рахів), Зоя Селюніна (Гола Пристань), Володимир Тищенко (Київ), Віталій Форощук (Луганськ).

Випуск підготовлено за ініціативою Ради Теріологічної школи при Українському теріологічному товаристві НАН України; його препринти ухвалено Радою УТТ 11.12.2001 р.; фінальну версію ухвалено на 12 Теріологічній школі-семінарі 29.11.2005 р. в Луганську. Упорядники: О. Кондратенко та І. Загороднюк.

© Українське теріологічне товариство НАН України, 2005

© І. Загороднюк, 2005: редагування, верстка

Novitates Theriologicae

Pars 5 • 2005

Bulletin of the Ukrainian Theriological Society
Бюлетень Українського Теріологічного Товариства
<http://terioshkola.org.ua/ua/novitates.htm>

ЗМІСТ

Ссавці відкритих просторів: від карпатських полонин до донських степів
(передмова редактора) 5

Частина 1. Офіційні матеріали VIII Теріошколи

Кондратенко О., Загороднюк І. Інформація про VIII Міжнародну теріологічну школу-семинар «Ссавці відкритих просторів» і програма школи 7–8

Кондратенко А., Мороз В. Общая характеристика, история исследований и фауна млекопитающих Провальской степи 9–13

Кондратенко О. Огляд доповідей про теріофауну загалом і макротеріофауну 14

Загороднюк І. Хіроптерологічні дослідження та «Ніч кажанів 2001» 15–16

Киселюк О. Огляд доповідей про дрібних ссавців на VIII Теріошколі 17–18

Дикий І. Огляд доповідей на секції «Хижі ссавці» VIII Теріошколи 19–20

Частина 2. Матеріали доповідей на VIII Теріошколі

Загороднюк І. Ссавці у складі степового фауністичного ядра 22–24

Волох А. Про зміни списку видів ссавців, що охороняються в Україні 25–27

Киселюк О. Особливості угруповань дрібних ссавців високогірних лук Східних Карпат 28–30

Ружіленко Н. Мишоподібні гризуни і землерийки відкритих ділянок Канівського природного заповідника 31–32

Димань Т., Глазко В. Поліморфізм різних типів молекулярно-генетичних маркерів у деяких представників Ungulata 33–34

Костенко С., Глазко Т., Бунтова О. Цитогенетичний аналіз мишоподібних гризунів при біоіндикації забруднених територій 35–36

<i>Загороднюк І., Кондратенко О.</i> Огляд поширення <i>Mus spicilegus</i> у Донецько-Донських степах	37–38
<i>Кондратенко А., Фороцук В.</i> О методах исследования микротериофауны с использованием ловчих систем	39–40
<i>Зоря А., Ткач Г., Наглов В.</i> Питання ушастой совы (<i>Asio otus</i> L.) на юго-востоке Харьковской области	41–43
<i>Антонець Н.</i> Мишівка степова і миша курганцева у Дніпровсько-Орільському заповіднику	44–46
<i>Авдеев А., Токарский В.</i> Хищные млекопитающие в Харьковской области	47–50
<i>Жила С.</i> Вовк на крайньому сході України	51
<i>Поліщук І., Реут Ю.</i> Особливості розміщення нір хижих ссавців у природному ядрі Біосферного заповідника «Асканія-Нова»	52–53
<i>Тимошенков В.</i> Хищные млекопитающие «Хомутовской степи»	54–55
<i>Загороднюк І.</i> До таксономії та номенклатури кажанів триби <i>Myotis</i> фауни Європи	56–58
<i>Петрушенко Я., Годлевська О.</i> Зимові знахідки кажанів на Керченському півострові	59
<i>Зоря А.</i> Влияние антропогенного фактора на летучих мышей в г. Харькове ...	60–61

Частина 3. Хроніка та інформація

<i>Фороцук В.</i> Аннотация на книгу «Заповедная Луганщина»	63
<i>Селюнина З.</i> История изучения териофауны региона Черноморского заповедника в XX веке (обзор публикаций)	64–73
<i>Загороднюк І.</i> Монографічні видання і збірки, присвячені теріофауні України	74–77
<i>Положення про Український центр охорони кажанів (УЦОК)</i>	78–79
<i>Положення про Ініціативну групу з питань вивчення і охорони популяцій дрібних ссавців «GLIS»</i>	80
<i>Положення про Координаційний центр з охорони великих хижих ссавців (група HELP)</i>	81–82
<i>Жила С., Шквиря М.</i> Діяльність стаціонару з вивчення великих хижих на базі Поліського заповідника	83
<i>Домашнінець В.</i> Про отримання дозволів на наукову діяльність, пов'язану з вилученням диких тварин з природи	84–86
<i>Загороднюк І.</i> Звіт про Школу-семинар «Ссавці відкритих просторів»	87–90
<i>Резолюція VIII Теріологічної школи-семинару (13–18.05.2001)</i>	91–92
<i>Список та адреси учасників Луганської Теріологічної школи 2001</i>	93–96

CONTENTS

Mammals of open areas: from the Carpathian polonynas to the Don steppes (editor's foreword).....	5

Part 1. Official materials of the VIII Theriological School

<i>Kondratenko O., Zagorodniuk I.</i> Information on the VIII International Theriological School-Workshop "Mammals of Open Areas" and the program of the school	7–8
<i>Kondratenko O., Moroz V.</i> General description, research history, and fauna of mammals of the Provasky Steppe	9–13
<i>Kondratenko O.</i> An overview of reports on the mammal fauna in general and on large mammals	14
<i>Zagorodniuk I.</i> Chiropterological research and Night of Bats 2001	15–16
<i>Kyseliuk O.</i> An overview of reports of the VIII Theriological School on small mammals	17–18
<i>Dykyi I.</i> An overview of reports of the section "Carnivorous mammals" of the VIII Theriological School	19–20

Part 2. Proceedings of the VIII Theriological School

<i>Zagorodniuk I.</i> Mammals of the steppe faunal core	22–24
<i>Volokh A.</i> On changes of the list of protected mammals of Ukraine	25–27
<i>Kyseliuk O.</i> Features of small mammal communities of alpine meadows of the Eastern Carpathians	28–30
<i>Ruzhilenko N.</i> Mouse-like rodents and shrews of open areas of Kaniv Nature Reserve	31–32
<i>Dyman T., Glazko V.</i> Polymorphism of different types of molecular genetic markers in some representatives of Ungulata	33–34
<i>Kostenko S., Glazko T., Buntova E.</i> Cytogenetic analysis of mouse-like rodents in bioindication of polluted areas	35–36
<i>Zagorodniuk I., Kondratenko O.</i> Review of the distribution of <i>Mus spicilegus</i> in the Donets-and-Don steppes	37–38
<i>Kondratenko O., Foroschuk V.</i> On research methods of small mammals using trapping systems	39–40

<i>Zoria O., Tkach G., Naglov V.</i> The diet of the long-eared owl (<i>Asio otus</i> L.) in the southeast of Kharkiv Oblast, Ukraine	41–43
<i>Antonets N.</i> The steppe birch mouse and steppe mouse in the Dnipro-Orilsky Nature Reserve	44–46
<i>Avdeev A., Tokarsky V.</i> Carnivorous mammals of Kharkiv Oblast, Ukraine	47–50
<i>Zhyla S.</i> The wolf in the far east of Ukraine	51
<i>Polischuk I., Reut Y.</i> Distribution patterns of burrows of carnivorous mammals in the natural core of Askania-Nova Biosphere Reserve	52–53
<i>Timoshenkov V.</i> Carnivorous mammals of the Khomutovsky Steppe	54–55
<i>Zagorodniuk I.</i> To the taxonomy and nomenclature of bats of the tribe Myotini in the fauna of Europe	56–58
<i>Petrushenko Y., Godlevska O.</i> Winter records of bats in the Kerch Peninsula	59
<i>Zoria O.</i> Anthropogenic influence on bats of Kharkiv City, Ukraine.....	60–61

Part 3. Chronicle and information

<i>Фороуцк В.</i> A summary to the book “Protected Areas of Luhansk Oblast”	63
<i>Seliunina Z.</i> History of mammal research in the region of the Black Sea Reserve in the XX century (an overview of publications)	64–73
<i>Zagorodniuk I.</i> Monographs and miscellanies devoted to the mammal fauna of Ukraine	74–77
<i>Zagorodniuk, I., Petrushenko Y., Godlevska O., Tyschenko V.</i> Regulation on the Ukrainian Centre for Bat Protection (UCEBA)	78–79
Regulation on the Initiative Group for Research and Conservation of Small Mammal Populations “GLIS”	80
Regulation on the Coordination Centre for Conservation of Large Carnivorous Mammals (HELP Group)	81–82
<i>Zhyla S., Shkvyria M.</i> Work of the research station for large carnivorous mammals in the Polissia Reserve.....	83
<i>Domashlinets V.</i> On the permits issued for research activity with removal of wild animals from the nature	84–86
<i>Zagorodniuk I.</i> Report on the school-workshop “Mammals of Open Areas”	87–90
Resolution of the VIII Theriological School-Workshop (13–18.05.2001)	91–92
The list and contacts of participants of the VIII Theriological School 2001	93–96

ССАВЦІ ВІДКРИТИХ ПРОСТОРІВ: ВІД КАРПАТСЬКИХ ПОЛОНИН ДО ДОНСЬКИХ СТЕПІВ

(передмова редактора)

Проблематика досліджень теріофауни лучно-степових екосистем і степової смуги є надзвичайно цікавою з наукової точки зору і надзвичайно важливою з огляду на природоохоронні задачі. Пов'язано це як з наявністю унікальних угруповань, що функціонують у двовимірному просторі, так і з величезним рівнем антропогенної трансформації таких екосистем. Наразі дослідження цієї тематики зосереджені майже виключно в межах невеликої кількості заповідних територій, украй невеликих за розмірами з украй збідненими угрупованнями.

Тематика досліджень степової фауни має свою історію, яка починається в Україні і в суміжних країнах з експедицій і монографій Е. Еверсмана, О. Нордмана, П. Палласа та інших світочів природознавства і продовжена у монографіях В. Храчевича (1925: «Ссавці Поділля»), І. Барабаш-Нікіфорова (1928: «Нарис фауни степової Наддніпрянщини»), І. Підоплічки (1930: «Шкідливі гризуни Правобережного Лісостепу»), В. Гептнера з кол. (1950: «Вредные и полезные звери районов полезащитных насаждений»), Ф. Вшивкова (1964: «Звери [Крыма]»). На жаль, у подальшому цей процес накопичення знань уповільнився.

Власне, заради обговорення цього комплексу питань теріологічне товариство зібралось у «Провальському степу» на запрошення Луганського природного заповідника за активної участі нашого колеги Олександра Кондратенка. Ця збірка матеріалів VIII Теріошколи, містить найголовніші інформаційні матеріали цього зібрання, що відбулася 13–18 травня 2001 р., і основні положення доповідей та тих праць, які не увійшли до збірника праць цієї школи, видано як окремий випуск Вісника Луганського університету на початку 2002 року.

Це зібрання мало значний вплив на активізацію досліджень степової теріофауни та ссавців лучно-степових угруповань. Матеріали школи впорядковано до проведення семінару у форматі тез доповідей (препринт-версія бюлетеню, 2001), та після нього — як збірник праць за матеріалами доповідей та обговорень (основна, поточна версія бюлетеню, 2005). Через різні причини підготовка цієї версії затримана на декілька років, її завершено вже після відходу з життя організатора Провальської школи та упорядника її праць Олександра Кондратенка. Сподіваюся, це видання буде корисним для усіх колег, які ведуть дослідження ссавців нашої фауни в цілому та степової фауни зокрема.

Гор ЗАГОРОДНЮК